

Riigikogu 100

EIKI NESTOR
Riigikogu eesistuja

Asutava Kogu rahva valitud 120 liiget tulid esimest korda kokku 23. aprillil 1919. aastal. Iseseisvusmanifestis nimetatud põhimõtete alustel valitud kogu sai ülesande vastata samas manifestis mainitule – „Eesti! Sa seisad lootusrikka tuleviku lävel, kus sa vabalt ja iseseisvalt oma saatust võid määrata ja juhtida!” Lävepakk oli ületatud, üks demokraatlike kultuurrahvaste perre avatud. Nüüd sõltus kõik meist endast.

Olen seoses selle suure tähtpäevaga sageli mõelnud, mille poolest 1919. aastal valitud kogu on sarnane või erinev 1992. aastal või näiteks viimastel valimistel valitust. Ja kartmata olla liiga paatoslik, jõuan ikka ja jälle arusaamani, et neid valitud kogusid ühendab kõige rohkem usk ja armastus Eesti Vabariigi vastu. Teame, et eesti keelt võib ju rääkida mistahes maailma nurgas, aga igal rahval peab olema ka oma kodu. Ja meie kodu on siin ja ei kuskil mujal siin maakera peal. Tõrvatilgad meepütis seejuures ei oma tähtsust.

Asutava Kogu suurimaks tööks oli muidugi põhiseaduse koostamine. Riigikogu VII koosseisul oli 1992. aastal selle võrra lihtsam alustada, sest Põhiseaduslik Assamblee oli oma töö korralikult teinud ja rahvas oma sõna ütelnud. Minu kindla

veendumuse järgi on põhiseadus parim Eesti Vabariigis kehtiv seadus, mille kõige olulisemad paragrahvid on pärit juba Iseseisvusmanifestist. See on proportsionaalne valimissüsteem, mis on kõige ausam viis valijate seisukoha kindlaks-tegemisel. Jah, selline moodus on keeruline, aga nagu elu näitab, õpitav. Kuid selle eest ei jää ükski valimiskünnist ületav arvamus ühiskonnas valitud kogu ukse taha. Mõtteid vahetada saab ka parlamendi ees, otsuseid tuleb aga langetada parlamendi sees. Tõsi, poliitiku ametit pidavatel inimestel on meie valimissüsteemi korral keerukam oma tööd teha, sest elu edasi- viimiseks tuleb alati ja jälle kokku leppida ja nende lepete nimel alati ja jälle kuskil järele anda. Ning siinkohal pole vahet, kas keegi sai valituks 1919., 1992. või 2019. aastal.

Asutav Kogu ja Riigikogu VII koosseis alustasid hetkel, kus riigis olid tõeliselt keerulised ajad. Ühel juhul sõda ja teisel juhul inimvaenulik ühiskonnakorraldus tõid kaasa olukorra, kus midagi ju polnud. Usk vabasse riiki aitas toime tulla, valitud kogudel oli kohustus ootustele vastata. Ootaja aeg on aga teadagi pikk. Nüüd, saja aasta möödumisel Asutava Kogu kokkuletmisest, saame öelda, et nii hästi kui praegu, pole Eestis kunagi varem elatud. See ei tähenda, et ei saaks veelgi paremini, aga nii ta on. Kuidas paremini, on juba saja-aastaseks saanud parlamendi töö täna ja homme ja igavesti.

Teine ühendav joon Asutava Kogu ja Riigikogu vahel, mis kõige rohkem silma paistab, on omandi küsimusega

tegelemine. 10. oktoobril 1919 vastu võetud Maaseadus oli ka siis suurte vaidluste objekt, nii nagu ka Ülemnõukogus alustatud ja Riigikogus sisuga täidetud omandireform. Raske on uskuda, et keegi kunagi suudaks leida niivõrd võimsat valimislubadust, kui Asutava Kogu valimistel (vabandust, need olid minu erakonnakaaslased) – anda saksa mõisnike maa meie talupoegadele. Aga kellel on huvi, see leiab küllalt ohtralt poliitilisi vaidlusi samal teemal nii siis kui ka täna. Näiteks vaieldi ka sada aastat tagasi selle üle, kas ja kui solidaarne peaks olema tervishoid.

Ühes osas on aga Asutav Kogu ja Riigikogu VII koosseis ühtemoodi ja erinevad praegustest. Alustajatel oli rohkem hinge ja õhinat, ehitati riiki. Gallupeid polnud või hilisemal ajal neist ei hoolitud, sest usuti, et kui truiستی tööd teha, saab ka valmistel hääli. Uuemal ajal on pragmatismi ja professionaalsust rohkem. Seda nii heas kui ka mitte nii heas mõttes.

Eks demokraatias on ikka nii, et peamisele otsustajale jääb osaks ka kõige suurem vastutus. Meie parlamentaarses riigikorralduses on selleks loomulikult Riigikogu. Seetõttu ei erine kriitika valitud kogu kohta aegade jooksul mitte millegi poolest, kui muidugi ebademokraatlik periood meie ajaloos välja arvata. Et mida nad seal vaidlevad ja miks nad ainult häid

otsuseid ei langeta. Kui nüüd küsida, et milline see hea otsus peaks olema, tuleb vastus kiiresti. Kui lisada, et keegi teine arvab teistmoodi, läheb asi keerukamaks. Aga see on loomulik osa poliitikast. Meie kehtiv põhiseadus on selle poolest parem, et iga tüli ei lõppe kohe erakorraliste valmistega, nagu näiteks eelmise sajandi kahekümnendatel aastatel.

Vabadussõja ajal poleks me olnud edukad ilma liitlasteta. Ja kui riikide soov koos muresid lahendada murenes, olimegi iseseisvusest ilma jäetud. Seda ajaloo õppetundi tuleb paraku uuesti ja jälle korrata, sest selles uues ja avatud maailmas ei tunne ei meil ega ka mujal kõik ennast kindlana. Kõige suurem erinevus 1919. aasta ja 2019. aasta vahel ongi selles, et praegu on meie liitlassuhted kindlamad, kuna riigid said valusa õppetunni kaudu targemaks. Rahvusvahelistele lepetele ja ühtemoodi mõtleivate riikide koostööle on meie iseseisvus rajatud ka praegu. Õppida on aga kõigil demokraatlike kultuurrahvaste parlamentidel seda, kuidas uues olukorras, kus valijad ja valitud on sama hästi informeeritud, olla arusaadav ja lootustele vastav. Seejuures liigub tõde sama kiirelt kui vale. Inimeste hirmudele rajatud otsustus ei vii aga elu edasi.

Elagu Eesti vabariik ja parlamentaarne demokraatia!